

Розділ І. Зображальні можливості мистецтва

УРОК 1

Дата _____

Клас _____

Тема. Мистецтво в нашому житті.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Основні поняття: мистецтво, музичне мистецтво, музичні звуки.

Обладнання: програвач, музичний інструмент, мультимедійний проектор, ілюстрації до музичних творів та пісні, відеопрезентація до теми уроку.

Мета: *навчальна:* ознайомити учнів з елементарними принципами аналізу-інтерпретації музичного твору; *розвивальна:* розвивати вокально-хорові навички, зокрема, співоче дихання, дикція, художньо-емоційне виконання пісень та музично-ритмічних рухів, чуття ритму; *виховна:* виховувати патріотичні почуття, кращі моральні якості особистості та зацікавленість українською народною творчістю.

Додатковий матеріал до уроку

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Учні входять до кабінету під мелодію пісні «Учімся» (сл. О. Поповича, муз. С. Якубовича).

а) учні прикрашають пелюстками «Першу квітку настрою»;

б) музичне вітання (*привітання для уроку музики*
https://www.youtube.com/watch?v=xIrzY_rWmMc);

в) гра «Музичний автобус».

— Сьогодні ми вирушимо в подорож до країни Мистецтво. Але для того, щоб наш автобус почав рухатись, треба виконати завдання (*короткі ритмічні вправи*), які я, як водій, вам запропоную.

II. Новий матеріал.

— Перша зупинка нашого автобуса — «Музика».

Вступна бесіда.

— Тема сьогоднішнього уроку — «Мистецтво в нашому житті».

— Діти, поміркуймо, що таке мистецтво.

— Які ви знаєте види мистецтва?

Сьогодні до нас завітала дівчинка Віолетта Цьокан, яка у своїй програмі досліджувала вплив музики на людину.

Увага на екран!

(перегляд уривка сюжету до програми «Музика» Віолетти Цьокан
<https://www.youtube.com/watch?v=sU64DzD18HU>)

III. Сприймання та інтерпретація мистецтва.

— Справді, музичне мистецтво розповідає про життєві події, зображає явища природи, рух, шум вітру, виражає емоційний стан людини музичними звуками.

— Отже, друга зупинка нашої подорожі — «Емоції музики».

— Послухайте невеличкі твори Михайла Степаненка «Скривдили», «Дражнилка»

(<https://www.youtube.com/watch?v=y5AICOPNEGc>;

<https://www.youtube.com/watch?v=fVS-VtzsVFA>)

і скажіть:

✓ Чи однакові ці два твори?

✓ Що їх різнить?

Повторне слухання.

— А тепер послухайте ці твори ще раз і придумайте власні назви для них.

IV. Художньо-творча діяльність.

1. Ігрова діяльність.

— Ми вирушаємо далі. Наступна зупинка — «Творча».

Гра «Впізнай звук».

Вчитель ілюструє різні шумові та музичні звуки, серед яких — спів солов'я та біг коней.

— Як ви вважаєте, чим відрізняються шумові звуки від музичних?

— Які властивості музичних звуків?

— А зараз розгляньте, будь ласка, малюнки у підручнику на с.4. Що ви на них бачите?

— Якою музикою можна зобразити спів солов'я?

— Яка музика може передати біг коней?

— Спробуємо із запропонованих музичних уривків вибрати ті, які найбільше характеризують ці малюнки. Обґрунтуйте відповіді (*ілюстрація музичних уривків — М. Кропивницький «Соловейко», Ф. Шуберт «Лісовий цар» — вступ*).

2. Музикування.

— Послухайте, будь ласка, звуки і скажіть, що в них однакового, а що відмінного.

(Вчитель відтворює короткі та довгі тривалості нот голосом.)

— А тепер пригадаймо, як записуються довгі та короткі звуки. (І П).

— Що ж, а зараз зверніть увагу на дошку. На ній написано ритмічну вправу — ту, яка є і у ваших підручниках на с.5.

— Спробуємо проплескати ритмічний малюнок вправи.

— Тепер плескаємо та промовляємо ті слова, які підписані під тривалостями.

— А зараз об'єднаймося у дві групи: перша буде плескати ритмічний малюнок, а друга — промовляти слова.

— Тепер навпаки.

3. Вокальна діяльність.

— От ми вже з вами і під'їхали до наступної зупинки — «Дзвінке горлечко». Увага! Ваше завдання — послухати пісню та сказати, про що в ній йдеться, який настрій цієї пісні.

(Ілюстрація пісні.)

— Перш ніж ми розпочнемо розучувати пісню, нам потрібно пригадати правила співу.

— Вправи на розвиток співочого дихання та дикцію

(<https://www.youtube.com/watch?v=URqPEcjFPWI>)

- Вчитель організовує розучування пісні, використовуючи гру «Луна»

(перше вивчення куплета проводиться учнями та вчителем вголос, потім вчитель замінює промовляння слів з гучного на шепіт, в той час учні промовляють вголос, за третім разом учні промовляють пошепки, а вчитель вголос).

- Наступне завдання покликане розучити мелодичну лінію пісні (*розучування відбувається по фразах*).
- Робота над розучуванням першого та другого куплетів.

4. Творча діяльність.

Вчитель пропонує схематично різнокольоровими олівцями відтворити рух мелодії.

5. Фізкультхвилинка.

— Ми з вами відтворювали рух мелодії, але настав той час, коли трішки порухатись потрібно і вам. А в цьому нам допоможуть веселі бегемотики, які завітали до нас задля того, щоб ви трішки потанцювали. Увага на екран!

(<https://www.youtube.com/watch?v=F1tMOMdTBiE>)

V. Комунікація через мистецтво.

— До нашої подорожі приєдналася й учасниця дитячого Євробачення 2017 року — юна співачка Лавіка. Сьогодні ми з вами протягом уроку розмовляємо про мистецтво в нашому житті. Послухайте, яке місце музика займає в житті цієї співачки.

(Перегляд відеоролика «Музика в твоєму житті»

<https://www.youtube.com/watch?v=69tDC1N8Mo4>

Обговорення відеоролика. Оцінювання власної творчої діяльності та діяльності інших учнів.)

VI. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Непомітно для нас сьогоднішня подорож завершилася. Тож пригадаймо, досліджуючи тему «Мистецтво в нашому житті», з чим ми мали справу, які емоції у нас виникали під час слухання творів та вивчення пісні.

VII. Підсумок уроку.

Створення повторної квітки емоцій, аналіз змін. Вербальне оцінювання навчальних досягнень учнів із цієї теми.

Дата _____

Клас _____

УРОК 1

Тема. Мистецтво в нашому житті. Малювання літньої квітки або букета.

Додатковий матеріал до уроку

Мета. Формувати в учнів уявлення про виникнення образотворчого мистецтва; ознайомити з його видами, засобами художньої виразності, технікою виконання живопису; розвивати уміння відчувати форму, колір; уміння поєднувати і змішувати фарби на палітрі; виховувати любов до природи, мистецтва, повагу до майстрів живопису, до художників рідного краю.

Обладнання. Альбоми, прості олівці, гумки, акварель, гуаш, пензлі, палітра, ємності для води, стрічка, картки з назвами квіток, малюнки квітів, ІКТ.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

Продзвенів уже дзвінок,
Починається урок.
Альбом, фарби, олівці —
Все на парті? Молодці!
Все у нас уже на місці,
Залишилось тільки сісти.
Всі на мене подивіться
І приємно усміхніться.

II. Актуалізація опорних знань.

— Поняття «мистецтво» відоме кожному. А ви як думаєте, що таке мистецтво? (*Мистецтво — це діяльність людини, де в художніх образах вона відображає світ.*)

— Коли виникло мистецтво? (*Давно.*)

— Мистецтво з'явилося ще задовго до створення писемності. Воно зародилося ще в первісному суспільстві. Про це свідчать малюнки на стінах печер, різьблення на кістці тварин та камені, ритуальні танці. (*Слайди 1, 2.*)

— Де ви бачили твори мистецтва? (*Твори образотворчого мистецтва оточують нас у повсякденному житті. Це картини, ілюстровані книги, афіші, етикетки й упаковки для різноманітних товарів, листівки, скульптури, розписаний посуд, вишивки, килимки...*)

— Хто їх створює? (*Художники.*)

— Чи знаєте ви, як називається художник, який створює образи за допомогою фарб? (*Живописець.*)

— А хто створює образи за допомогою олівців, крейди, туші, пера? (*Графік.*)

— Чий образи народжуються з глини, граніту, мармуру, металу, дерева, воску? (*Скульптора.*)

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя про види образотворчого мистецтва.

Вправа «Вузлики на пам'ять».

— Колись моя бабуся, щоб не забути, зав'язувала на хустинці вузлики. Сьогодні ми, вивчаючи нові терміни, на цій стрічці зав'яжемо вузлики на пам'ять.

Отже, залежно від того, з якого матеріалу, в якій техніці виконано твір, розрізняють такі види образотворчого мистецтва:

— **графіка** (*вчитель зав'язує на стрічці перший вузлик*) — найдавніший вид мистецтва; походить від грецького слова «графо», що означає «пишу», «креслю», «малюю». Художник-графік створює образи за допомогою ліній, плям, крапок, штрихів. Використання кольорів у графіці досить обмежене.

Твори графіки — це плакати, ілюстрації, етикетки, обгортки, наклейки, емблеми, а також малюнки, виконані олівцями, тушшю, фломастерами, крейдою (*слайди 3-7*);

— **живопис** (*другий вузлик на стрічці*) — це вид образотворчого мистецтва, що зображує фарбами предмети і явища навколишнього світу на площині; його назва походить від слів «живо» і «писати» (*слайди 8-10*);

— **скульптура** (третій вузлик на стрічці) — це вид образотворчого мистецтва, твори якого мають об'ємну форму і створюються з твердих або пластичних матеріалів. Це пам'ятники у місті видатним діячам історії та культури, статуї, що прикрашають парки, сквери, приміщення, а також статуетки, що оздоблюють наші помешкання (слайди 11-13).

— **архітектура** (четвертий вузлик на стрічці) — це мистецтво проектування, будівництва, оздоблення будівель (слайди 14-16).

— **декоративно-ужиткове мистецтво** (п'ятий вузлик на стрічці) — це створення побутових предметів, які використовуються не тільки за призначенням, а й прикрашають наш побут (слайди 17-20).

2. Робота з підручником.

— Розгорніть підручник на с. 6, розгляньте ілюстрації. До якого виду образотворчого мистецтва належить картина тернопільського художника Миколи Кафтана «Кошеня»? Пам'ятник видатній українській оперній співачці Соломії Крушельницькій? Обкладинка книжки тернопільського художника-ілюстратора Володимира Якубовського?

— Скажіть, чим ці твори образотворчого мистецтва відрізняються від звичайних фотографій?

3. Дидактична гра «Знайди речі художника-живописця».

(На столі лежать різні матеріали та інструменти художників. Учні беруть лише ті, що належать художнику-живописцю.)

4. Повідомлення теми уроку.

— Сьогодні на уроці ви станете художниками-живописцями. Під час роботи будете використовувати відібрані вами матеріали та інструменти. Тема нашого уроку — «Малювання літньої квітки або букета».

5. Дидактична гра «Впізнай квітку».

— Я називаю назви квіток, а ви спробуйте «впіймати» ту, котра цвіте влітку: айстра, волошка, конвалія, мак, лілія, ромашка, тюльпан, хризантема, підсніжник.

— Знайдіть їх на малюнках. Назву квітки розмістіть під її зображенням (зображення квітів та їхні назви прикріплені на дощці).

— Назвіть кольори цих квітів.

6. Бесіда екологічного спрямування.

— З яких частин складається квітка?

— Оберіть квітку, яку будете малювати. Погляньте на зразок у підручнику, як зображено квіти. Якої частини квітки немає? (Кореня.)

— Чому?

— Правильно. Квіти для букета зривають без кореня, щоб на їхньому місці наступного року вирости нові квіти.

7. Фізкультхвилинка.

Настають вже дні сумні,
Відлітають журавлі,
З дерев листя опадає,
Землю-матінку вкриває.
Букет з нього ми зберемо
Та до класу принесемо.

8. Педагогічний малюнок вчителя.

9. Самостійна практична робота учнів.

— Розмістіть альбом вертикально. Легенько олівцем намалюйте стебло, листочки, промалюйте пелюстки квітки. (Після схвалення вчителем учні приступають до роботи фарбами.)

IV. Підсумок уроку.

Виставка завершених дитячих робіт.

Перегляд та аналіз малюнків.

Визначення завдань для підготовки до наступного уроку.

Дата _____
Клас _____

УРОК 2

Тема. Зображення природи засобами мистецтва.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Основні поняття: мистецтво, музичне мистецтво, засоби музичної виразності.

Обладнання: програвач, музичний інструмент, мультимедійний проектор, ілюстрації до музичних творів та пісні, відеопрезентація до теми уроку.

Мета: *навчальна:* ознайомити учнів з елементарними принципами аналізу-інтерпретації музичного твору, ознайомити з елементами музичної мови; *розвивальна:* розвивати вміння учнів уважно слухати музику та висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору, вміння створювати ритмічний запис до твору; *виховна:* виховувати інтерес до слухання класичної музики та виконання дитячих пісень українських композиторів.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

Учні входять до кабінету під мелодію пісні «Учімся» (сл. О. Поповича, муз. С. Якубовича).

а) учні створюють термометр настрою;

б) музичне вітання (привітання для уроку музики

https://www.youtube.com/watch?v=xIrzY_rWmMc);

в) гра «Музичний автобус».

— Сьогодні ми продовжуємо подорожувати країною Мистецтво. Ви вже знаєте: щоб наш автобус почав рухатись, треба виконати завдання (*короткі ритмічні вправи*), які я, як водій, вам запропоную.

II. Новий матеріал.

— Діти, подивіться в наше імпровізоване вікно (*слайд на екрані*) і скажіть, що ви бачите і що чуєте (*відео та звукоілюстрація дощу, сильного вітру*).

Вступна бесіда.

— Як ви вважаєте, чи можна за допомогою музики зобразити те, що ви побачили за віном?

— Отже, сьогодні ми з вами ознайомимося з елементами музичної мови, які допомагають композиторам зображувати природу в музиці. Тема сьогоднішнього уроку — «Зображення природи засобами мистецтва».

— Діти, розгляньте малюнки в підручнику на с. 8 і скажіть: за допомогою чого ми можемо описати те, що бачимо? (*За допомогою слів, інтонацій, жестів*).

— Музичне мистецтво також має свою мову. Як ви гадаєте, що композитор використовує, щоб ми, як слухачі, зрозуміли, про що він нам хоче розповісти?

— Справді, мова музики надзвичайно різнобарвна, це і тривалості звуків (*опитування учнів — попередній матеріал*), і динамічні відтінки, темп, ритм...

— Саме такі засоби музичної виразності і дають нам можливість зрозуміти задум композитора.

III. Сприймання та інтерпретація мистецтва.

— Перша зупинка автобуса — «Світ музичних слів».

— Послухайте, будь ласка, вірші Лідії Компанієць:

Хмара поле вкрила —

Поле зашуміло,

Колосок хитнувся —

І дощик линувся.

— А тепер ще один віршик, що є у вас у підручнику:

Сонце рано-вранці встало,

Росами умилося,

Небеса розмалювало,

Сяйвом заіскрилося.

— А тепер завдання: послухайте твір відомого норвезького композитора Едварда Гріга (*ілюстрація портрета*) і скажіть, який вірш, на вашу думку, найкраще підходить до запропонованого музичного твору. Обґрунтуйте свою думку. (https://www.youtube.com/watch?v=GqQIYUL_N6E, відео можна розпочинати з 43 секунди.)

— Що ви відчували, слухаючи цю музику? Яку назву дали б цьому твору?

— За допомогою інструментів симфонічного оркестру, плавній, спокійній мелодії, наростаючій динаміці, яка символізувала схід сонця, композитор зобразив народження нового дня, тому і назвав цей твір «Ранок». Проте це не самостійний твір, він є частиною сюїти — твору для симфонічного оркестру, яка називається «Пер Гюнт». Із цією сюїтою ми зустрінемося ще не раз протягом подорожей країною Мистецтво.

IV. Художньо-творча діяльність.

1. Творча діяльність.

— Ми вирушаємо далі. Наступна зупинка — «Творча».

— У вас на столах лежать розмальовки. Скажіть, що на них зображено?

— Послухайте ще раз «Ранок» Е. Гріга і спробуйте розмалювати сонечко та небо такими фарбами, які, на вашу думку, найбільш вдало відтворять світанкову пору. Надайте малюнку привабливого зображення.

2. Ігрова діяльність.

— А зараз — гра «Музика дощу». Для цього нам потрібні поліетиленовий або паперовий пакетики, ваші руки та ніжки. Пропоную пригадати, як падає дощ. Я читаю слова, а ви відтворюєте все плесканням, тупотінням, шелестом пакета, подихом повітря і т. д.:

- налетіла хмарка, подув вітерець (*учні шелестять пакетом*);
- закрапали крапельки дощу (*клацання пальцями*);
- згодом розпочалася злива (*плескання у долоні*);
- заgrimів грім (*тупотіння ногами*);
- злива поступово стала вщухати (*тихе плескання*);
- подув вітерець (*подих повітря*);
- визирнуло сонечко (*діти вигукують «УРА!»*).

3. Музикування.

— Сьогодні ми з вами поговоримо про мову музики. Одним із елементів є ритм як засіб, який надає музичному творові чіткості.

— Зараз ми з вами спробуємо відтворити ритмічну вправу.

— Що ж, зверніть увагу на дошку, де написана ритмічна вправа — та, яка є і у ваших підручниках на с.9. Що у цій вправі незвичного? (*Пропущено частини вправи*).

— Ви об'єднались у групи. Тож завдання кожної групи — заповнити своїм варіантом пропущені частини. (*Відтворення створених у групах варіантів ритмічної вправи*).

4. Вокальна діяльність.

— От ми й під'їхали до наступної зупинки — «Дзвінке горлечко». Всі ми знаємо, що перед тим, як розпочати фізично навантажувати організм, варто розігріти м'язи. Це ж стосується і співу: щоб наш голос краще звучав та наші голосові зв'язки краще змикалися, ми використовуємо спеціальні вправи-розспівки.

— Вправи на розвиток співочого дихання та дикцію (<https://www.youtube.com/watch?v=URqPEcjFPWI>)

— Діти, розгляньте, будь ласка, малюнок у підручнику на с.9. Що там зображено? (*Маракаси, ляльку, літачок, сопілку*).

— Як ви вважаєте, які з цих предметів можна використати на уроці, а які варто залишити вдома?

— Обґрунтуйте свою відповідь, чому саме літака та ляльку варто залишити вдома, а маракаси та сопілку можна використати на уроці музичного мистецтва.

— Так, ваші відповіді правильні, тому що це — музичні інструменти, які допомагають нам у створенні музичних супроводів до пісень. А зараз — увага!
— Послухайте пісню і скажіть, чи відома вона вам, про що в ній розповідається. (*Демонстрація пісні С. Якубовича «Учімся»*).

— Подумайте, як потрібно виконати пісеньку «Учімся», щоб створити веселий настрій та передати характер твору.

(*Художнє виконання пісні.*)

5. Фізкультхвилинка.

Створення музично-ритмічних рухів до пісні.

V. Комунікація через мистецтво.

— А зараз я покажу вам чотири малюнки, на яких будуть зображені тварини. Вам потрібно, опираючись на музичні зразки, визначити, яку тварину засобами музичного мистецтва нам намалював французький композитор Каміль Сен-Санс. (*Ілюстрації музичних уривків із сюїти «Карнавал тварин».*
Обговорення та оцінювання власної творчої діяльності.)

VI. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Сьогоднішня подорож підійшла до кінця. Тож пригадаймо, як саме і за допомогою чого може розповідати нам музика, які засоби виразності використав композитор Е. Гріг, щоб змалювати ранок, що ми використовували для того, щоб наша пісня зазвучала цікаво та красиво.

VII. Підсумок уроку.

Створення термометра настрою. Вербальне оцінювання навчальних досягнень учнів із цієї теми.

УРОК 2

Дата _____

Клас _____

Тема. Зображення природи засобами мистецтва. Малювання яблуні.

Мета. Формувати уявлення учнів про живопис як один із видів образотворчого мистецтва; ознайомити з художніми матеріалами та інструментами художника-живописця; вдосконалювати прийоми роботи з акварельними та гуашевими фарбами; розвивати кольоросприйняття ока, уміння бачити і відчувати красу природи у різні пори року; виховувати любов до природи, викликати інтерес до творів мистецтва.

Обладнання. Альбоми, прості олівці, гумки, акварель, гуаш, пензлі, палітра, ємності для води, стрічка, репродукції картин із зображенням дерев, ІКТ.

Додатковий матеріал до уроку

Хід уроку

I. Організаційна частина.

Пролунав уже дзвінок,
Починаємо урок.
А тепер часу не гайте,
Тихенько за парти сідайте.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Побудова асоціативного куща «Види мистецтва».

— Які види образотворчого мистецтва ви знаєте? (*Записи вчитель робить на дошці.*)

2. Повторення вивченого матеріалу.

— До якого виду мистецтва належать ці твори? (*Слайди 1-2.*)
— Пригадайте, як називається художник, який створює художні образи за допомогою фарб. (*Живописець.*)
— Чим пишуть свої картини живописці? (*Фарбами і пензлями.*)

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді.

Вправа «Вузлики на пам'ять».

— Хто знає, як називається цей предмет? (*Слайд 3.*)
— Це *мольберт* — підставка, зазвичай тринога, на якій художник установлює підрамник із полотном, картон чи папір для малювання. (*Вчитель зав'язує перший вузлик на стрічці.*)

— А як називається цей предмет? (*Слайд 4.*)

— Дуже часто художники створюють свої картини на свіжому повітрі: на вулицях міста чи села, у парках або скверах, у лісі чи в горах. Тоді художник бере із собою *етюдник*. Так називають дерев'яний ящик, на якому розміщують папір чи полотно, коли малюють на природі. В етюднику також можна носити пензлі, фарби, палітру (*другий вузлик на стрічці.*)

— А що таке палітра? (*Слайд 7.*)

— *Палітра* — це чотирикутна або овальна дощечка, пластинка, на якій художник змішує фарби (*третій вузлик на стрічці.*)

— На чому пишуть, малюють свої картини живописці? (*На папері, полотні, дошці, металі, склі, стіні, посуді тощо.*)

— Чим малюють художники-живописці? (*Пензликами.*)

— Правильно. Круглими, овальними та плоскими пензликами. Вони бувають штучні та натуральні, виготовлені з ворсу тварин — білки, соболя, куніці.

2. Робота з підручником.

— Розгорніть підручник на с.10. Ви впізнали зображені предмети?

(*Так, це фарби, якими малюють художники.*)

— Акварельні фарби ніжні та прозорі, добре розчиняються водою. При накладанні одного кольору на інший нижній шар фарби може просвічуватися.

Гуашеві фарби також розчиняються водою, але, на відміну від акварельних, вони густі та непрозорі. При накладанні фарб верхній шар перебиває нижній.

Основою олійних фарб є олія. Такі фарби не розчиняються у воді. Вони потребують спеціальних розчинників, а також спеціально заґрунтованого полотна чи картону.

Ми з вами на уроках образотворчого мистецтва будемо працювати акварельними та гуашевими фарбами.

3. Фізкультхвилинка.

Руки в сторону та вгору —
На носочки підніміться.
Підніміть голівку вгору
Й на долоньки подивіться.
Руки в сторони розводим,
Опускаєм плавно вниз,
Присідати ми почнемо,
Добре ноги розімнемо.
Раз присіли — руки прямо.
Встали. Знову все так само.
Вправу дружно почали.
Нахил вліво — раз, два, три!
Повертаємося вправо.
Все виконуємо гарно.
Вліво, вправо повернулись.
Ось розминці вже й кінець.
Хто ж старався — молодець!

4. Повідомлення теми і завдань уроку.

Розгадування загадки. (Слайд 8.)

Вона висока і розлога,
Весною зеленіє швидко,
Біло-рожевим зацвітає цвітом,
Прикрашена плодами літом,
А холодною зимою
Вкрита шубкою м'якою. (Яблуня.)

— Сьогодні на уроці ми з вами будемо малювати яблуню у різні пори року.

5. Продовження роботи з підручником.

— Розгляньте картини на с.11 підручника. Які дерева зобразили художники? Як ви здогадалися, що це яблуні?

- Що спільне у загадці та картинах?
- Яка пора року зображена на картині зліва? Чому?
- На картині справа? Доведіть свою думку.
- Що допомогло художникам казково та водночас правдиво зображати світ?

(Колір.)

6. Бесіда з метою поділу учнів на групи.

- Яка зараз пора року? (Осінь.)
- Назвіть осінні місяці. Хто з вас народився восени?
- Знайдіть на сторінці підручника яблуню, зображену такою, якою вона буває восени. Що вона дарує людям у цю пору року? Якого кольору її плоди? Намалюйте таку ж.
- Назвіть зимові місяці. Хто народився взимку?
- Прочитайте у загадці рядки, в яких описана яблуня взимку.
- Чим вона красива зимою?
- Знайдіть описану яблуню у підручнику і спробуйте таку ж намалювати.
- Назвіть весняні місяці. У кого день народження весною?
- Що сказано у загадці про яблуню навесні?
- Де вона на малюнку? Чим вона приваблива? Передайте цю красу у своїй роботі.
- Хто святкує свій день народження влітку? Які місяці літа?
- Чим красива яблуня літом? Як про це сказано у загадці?
- Знайдіть її у підручнику. Якого кольору листя, плоди? Намалюйте таку ж яблуню.

7. Самостійна практична діяльність учнів (групова робота).

IV. Актуалізація набутих знань.

- Чим ви сьогодні малювали?
- Як називають художників, які працюють фарбами і пензлями?
- Навіщо художник використовує мольберт?
- Коли він бере із собою етюдник?
- Для чого потрібна художнику палітра?

V. Підсумок уроку.

- Виставка, перегляд учнівських робіт.
- Підбиття підсумків.
- Визначення завдання для підготовки до наступного уроку.

Дата _____

Клас _____

УРОК 3

Тема. Багатство барв навколо нас.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Додатковий матеріал до уроку

Основні поняття: мистецтво, музичне мистецтво, засоби музичної виразності.

Обладнання: програвач, музичний інструмент, мультимедійний проектор, ілюстрації до музичних творів та пісні, відеопрезентація до теми уроку.

Мета: *навчальна:* ознайомити учнів з елементарними принципами аналізу-інтерпретації музичного твору, ознайомити з елементами музичної мови; *розвивальна:* розвивати вміння учнів робити ритмізацію слів, виконувати різні комбінації ритму, вміння уважно слухати музику; *виховна:* виховувати інтерес до слухання класичної музики та виконання дитячих пісень українських композиторів.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Учні входять до кабінету під мелодію пісні «Кращі друзі на землі» (сл. і муз. Н. Май).

а) учні створюють кольорову таблицю настрою;

б) музичне вітання (привітання для уроку музики

https://www.youtube.com/watch?v=xIrzY_rWmMc);

в) гра «Музичний автобус».

— Сьогодні ми продовжуємо подорожувати країною Мистецтво. Отже, для того, щоб наш автобус почав рухатись, треба виконати завдання (*короткі ритмічні вправи*), які я, як водій, вам запропоную.

II. Новий матеріал.

— Діти, пригадайте, яка зараз пора року.

— А в які барви осінь одягає дерева та куші?

Вступна бесіда.

— Погляньте, будь ласка, на слайд і скажіть, що зобразив нам український художник із Закарпаття Йозеф Секереш на своїй картині (*пора року, яка частина України, які кольори він підібрав для створення на картині осені і т.д.*).

— Зобразити осінь на картині неважко, адже ми з вами бачимо, які кольори нам найбільше підходять, а от почути осінь у музичних творах — значно важче. Тема сьогоднішнього уроку — «Багатство барв навколо нас».

— Спробуймо пригадати, які ж засоби музичної виразності ви б використали для створення мелодії осені (*використання таблиці «Засоби музичної виразності»*).

III. Сприймання та інтерпретація мистецтва.

— Перша зупинка автобуса — «Світ музичних барв».

— Ми вже з вами спробували підібрати елементи музичної мови, а тепер послухаємо, як видатний італійський композитор Антоніо Вівальді (*зображення портрета*) намалював музикою осінь.

— Для вас завдання: послухайте твір і скажіть:

✓ Чи передає ця музична замальовка природи стан душі людини, яка милується красою осінньої пори?

✓ Який інструмент чи група інструментів виконують цю музику?

✓ Чому саме ці інструменти, на вашу думку, використав композитор?

(<https://www.youtube.com/watch?v=PoHYdcDFfIc>)

— Послухайте цей твір ще раз і виконайте завдання підручника на с.12. Користуючись таблицею, оберіть ті елементи музичної виразності, які використав композитор А. Вівальді для зображення осінньої пори.

IV. Художньо-творча діяльність.

1. Ігрова діяльність.

— А зараз гра «Почуй колір!» У вас на партах є кольорові нотки. Я гратиму вам музичні уривки (*на вибір вчителя*), а ви піднімайте нотки того кольору, який, на вашу думку, найкраще характеризує мелодію твору.

2. Музикуванняня.

От і під'їхали до зупинки «Веселі нотки». Ми чудово знаємо, що для того, аби написати слова, потрібно знати букви. В музиці замість букв використовують ноти. Сьогодні ваш ровесник Олежик допоможе пригадати ноти, як вони називаються, де розміщені та як звучать. Увага на екран!

(<https://www.youtube.com/watch?v=58fqnosPqN4>)

— У вашому підручнику на с.13 нотами записано поспівку. Погляньте на таблицю, на якій зображено нотний стан та ноти. Спробуймо разом назвати ті, що використані у вправі.

— Ми з вами бачимо, що тут використані довгі та короткі тривалості. Пригадайте, як звучать довгі та короткі тривалості.

Виконання ритмічного малюнку вправи.

Виконання мелодії вправи, називаючи ноти.

Виконання вправи, промовляючи підписані слова.

Виконання вправи з акцентом на застосування навиків правильного вокального співу (дикція, дихання, округлення звуку).

3. Творча діяльність.

— Ми вирушаємо далі. Наступна зупинка — «Творча».

— Послухайте уважно мелодію пісні. Використовуючи кольорові кружечки та палички, сформуємо лінію цієї мелодії.

Після ілюстрації мелодії пісні Н.Май «Кращі друзі на землі», використовуючи магніти та магнітну дошку або кольорові липкі стикери, спільно створюємо рух мелодії.

4. Вокальна діяльність.

— Ми з вами під'їхали до наступної зупинки — це містечко «Пісенне». Послухайте уважно пісню і скажіть, чи чули ви колись її мелодію, про що в ній розповідається.

Розучування словесного тексту.

Робота над мелодичною лінією.

5. Фізкультхвилинка.

— Сьогодні до нас на урок завітав гурт «Малдіви», які підготували музичну фізкультхвилинку.

(<https://www.youtube.com/watch?v=6dDs907uDlg>)

— А ще нам потрібно зробити фізкультхвилинку і для наших очей

(<https://www.youtube.com/watch?v=T9-CnfdD340>)

V. Комунікація через мистецтво.

Хвилина релаксу.

— А зараз ми з вами перенесемося в осінній ліс. Для цього заплющимо очі, схилимо голівки на складені на парті руки й уявимо казковий ліс, про який ви мені розповісте після уявної прогулянки (*використовується легка музика для релаксу за вибором вчителя*).

VI. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Сьогоднішня подорож підійшла до кінця. Пригадаймо, які образи може створити музичне мистецтво за допомогою звуків.

— Які елементи музичної мови нам в цьому допомагають?

VII. Підсумок уроку.

Створення таблиці настрою. Вербальне оцінювання навчальних досягнень учнів із цієї теми.

Дата _____
Клас _____

УРОК 3

- Тема.** Багатство фарб навколо нас. Малювання кленового листа за зразком.
- Мета.** Ознайомити учнів з основними кольорами, що існують у природі; навчити утворювати похідні кольори; формувати вміння розрізняти теплі та холодні кольори; розвивати спостережливість, вміння бачити красу навколишнього світу; виховувати естетичні почуття, охайність під час роботи з фарбами.
- Обладнання.** Альбоми, прості олівці, гумки, акварельні фарби, палітра, ємності для води, таблиці з кольорознавства, набір різнокольорових карток, малюнок палацу Снігової королеви та будиночка Сонця, малюнки осінніх листочків та дерев, репродукції картин (І. Левітан «Золота осінь», І. Шишкін «Осінь», Ю. Клевер «Осінній пейзаж»), ІКТ.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

Привітання.

- На наших уроках образотворчого мистецтва завжди бачу, як сяють ваші очі. Чому?
— Щоб настрої на уроці був і надалі хорошим, усміхніться одне одному і подаруйте свою усмішку мені. А я дарую свою вам.

II. Актуалізація опорних знань.

- Пригадайте, за допомогою чого художники-живописці зображують предмети та явища, передають красу навколишнього світу? *(За допомогою кольору.)*
— Які кольори художники називають основними? *(Червоний, жовтий, синій.)*
— Чому вони так називаються? *(Їх не можна утворити змішуванням інших кольорів.)*
— Візьміть пензлик, намочіть у воді, наберіть жовтої фарби і намалюйте на палітрі невеличку пляму. Промийте пензлик і наберіть червоної фарби, додайте її до жовтої плями. Змішайте. Якого кольору стала пляма? *(Оранжевого кольору.)*
(Аналогічні вправи учні виконують, щоб отримати зелений та фіолетовий кольори.)
— Отже, жовтий + червоний = оранжевий
жовтий + синій = зелений
червоний + синій = фіолетовий
— Оранжевий, зелений, фіолетовий — це похідні кольори.
— Як ми їх отримали? *(Шляхом змішування основних кольорів.)*

III. Вивчення нового матеріалу.

- Прогулюючись парком чи лісом, ми бачимо навколо себе різнобарвну казку. Колір відіграє важливу роль у нашому житті. Є ціла наука про кольори — *кольорознавство*. Основні та похідні кольори ми з вами пригадали.

1. Вступна бесіда.

- Побудова асоціативного куща «Теплі та холодні кольори».
(На дошці вчитель прикріплює зображення палацу Снігової королеви та будиночок Сонця.)
— А тепер уявіть себе в палаці Снігової королеви або в гостях у Сонечка. Опишіть палац Снігової королеви або будинок Сонця, використовуючи якомога більше назв кольорів.
— З набору різнокольорових карток виберіть ті кольори, які підходять для зображення палацу Снігової королеви, і окремо — для будинку Сонця.
— Розмістіть картки відповідних кольорів на дошці навколо палацу і будиночка Сонця.
— Холодні кольори асоціюються з чимось справді холодним — снігом, кригою, водою, місячним сяйвом. Які це кольори? *(Синій, блакитний, фіолетовий, зелений.)*

— Теплі кольори нагадують колір сонця, вогню, того, що в природі справді дає тепло. Назвіть ці кольори. (*Червоний, жовтий, оранжевий.*)

— Зробіть висновки про розподіл кольорів. (*Кольори бувають теплі та холодні.*)

2. Робота з підручником.

— Розгорніть підручник на с.14. Розгляньте картини тернопільського художника Володимира Шумила «Дорога в осінь» та закарпатського художника Михайла Сапатюка «Зима». В якому пейзажі переважають теплі, а в якому — холодні кольори та їхні відтінки?

(*Вчитель може запропонувати для перегляду та аналізу учням репродукції картин інших художників. Слайди 1-3.*)

3. Гра «Назви предмет».

— Назвіть предмети природи або навколишнього світу теплих кольорів.

4. Робота над віршем.

— Яка зараз пора року?

— Які кольори осені?

5. Словникова робота.

— Що означає «пурпуровий»? (*Від назви пурпуру — фарбувальної речовини червоно-фіолетового кольору, яку добували в давні часи із залоз равлика; темно-червоний або яскраво-червоний колір з фіолетовим відтінком, багряний.*)

Шати — багате, розкішне святкове вбрання.

Манить — кличе, приваблює погляд.

— Осіння краса надихає й поетів намалювати свої картини, але не фарбами, а словами. Послухайте вірш Галини Федун. Зверніть увагу, про які дерева та кущі розповідається у вірші.

Одягнула осінь в різнобарвні шати
і стрункі берези, і дуби крилаті.
Не жаліла фарби на осики й клени.
Лиш ялинки й сосни, як завжди, зелені.

Жовті й пурпурові кольори змішала,
всі кущі уміло перефарбувала.
Восени природа манить всіх красою.
Недаремно осінь зветься золотою.

— Які назви кольорів використано у вірші?

6. Дидактична гра «З якого дерева листочок?».

— Про які дерева йшла мова у вірші? (*Береза, дуб, осика...*)

— Знайдіть зображення берези на дошці. Під малюнком дерева прикріпіть зображення його листочка. (*Зображення осінніх листочків прикріплені хаотично на дошці. Учні знаходять їх і прикріплюють під деревами.*)

7. Фізкультхвилинка.

Хлопчики й дівчатка!
Колони підрівняйте
Й розминку-веселинку
Зі мною починайте.
Раз — підняти руки вгору,
Два — нагнутися додолу.
Три, чотири — прямо стати.
Будем знову починати.
Руки в боки, руки так,
Руки вгору, як вітряк.
Вище руки підніміть
І голівки потрясіть.
Нахил вліво — раз, два.
Нахил вправо — раз, два.
Нахилились, розігнулись.
Навкруг себе повернулись.

Раз — присядьте.

Два — присядьте.

І за парти тихо сядьте.

8. Педагогічний малюнок вчителя.

— Листочки дерев не схожі один на одного. Чим вони відрізняються? (*Формою.*)

— У клена листок суцільний, краї мають форму триголових башточок.

— Працюючи фарбами, не чекайте, коли вона підсохне: нехай колір вливається в колір. Але старайтесь уникати «брудних» напливів.

8. Самостійна практична діяльність учнів.

— Намалуйте кленовий листочок фарбами за зразком.

IV. Підсумок уроку.

Виставка, перегляд учнівських робіт.

Підбиття підсумків.

Визначення завдання для підготовки до наступного уроку.

УРОК 4

Дата _____

Клас _____

Тема. Створюємо настрої засобами мистецтва.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Основні поняття: мистецтво, музичне мистецтво, засоби музичної виразності.

Обладнання: програвач, музичний інструмент, мультимедійний проектор, ілюстрації до музичних творів та пісні, відеопрезентація до теми уроку.

Мета: *навчальна:* ознайомити з особливостями та принципами музично-художнього забарвлення творів; *розвивальна:* розвивати емоційне ставлення до краси музичних творів, елементарні навички роботи з найпростішими шумовими засобами, музичну пам'ять; *виховна:* формувати інтерес до творів музичного мистецтва та музикування.

Додатковий матеріал до уроку

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Учні входять до кабінету під мелодію пісні «Кращі друзі на землі» (сл. і муз. Н. Май).

а) за допомогою жестів, які відображені на таблиці, учні вибирають, яким чином будуть вітатися з учителем:

учень плескає в долоні вчителя;

учень обіймає вчителя;

вчитель гладить по голівці учня.

б) музичне вітання (привітання для уроку музики

https://www.youtube.com/watch?v=xIrZY_rWmMc);

в) гра «Музичний автобус».

— Сьогодні ми продовжуємо подорожувати країною Мистецтво. Ви вже знаєте: наш автобус починає рухатись тільки тоді, коли виконано завдання (*короткі ритмічні вправи*). Ці завдання я, як водій, вам зараз запропоную.

II. Новий матеріал.

— Діти, уважно перегляньте фрагмент мультфільму Волта Діснея «Фантазія», а потім дасте відповіді на запитання.

— Назвіть персонажів мультфільму.

— За допомогою чого спілкувалися між собою герої мультфільму? Що допомогло зрозуміти їхнє спілкування? (*Музика виконувала роль мови*).

— Чи однаковий настрої був у всіх персонажів мультфільму?

— Який настрої виникав у вас впродовж перегляду?

— Що передавало настрої персонажів: зображення чи музика?

(<https://www.youtube.com/watch?v=VXj4Ms6ZXX4>)

— Отже, тема, яку ми сьогодні будемо розглядати — «Створюємо настрої засобами мистецтва».

III. Сприймання та інтерпретація мистецтва.

— Перша зупинка автобуса — «Музичний настрої».

— Коли ми слухаємо музику, в нас виникають різні почуття. Це тому, що музика може бути найрізноманітнішою. Одні музичні твори заспокоюють, інші спонукають до роздумів чи створюють певний настрої.

— Вашій увазі буде запропоновано твір видатного українського композитора, засновника української класичної музики Миколи Лисенка (*зображення портрета композитора*) «Враження від радісного дня».

— Твір для вас виконає учениця 7 класу музичної школи Ольга Денесюк (<https://www.youtube.com/watch?v=4PIFNvZFXdc>)

— Діти, у вас на столах розкладено малюнки. Ви, слухаючи цей твір, маєте підібрати такий, який, на вашу думку, найкраще відповідає музичному твору (*малюнки вчитель підбирає за власним бажанням*).

— Послухайте цей твір ще раз, і скажіть:

✓Що є головним виразником у цьому творі?

✓ У якому темпі виконувалась музика?

✓Ця музика інструментальна (*повторення визначення «інструментальна» та «вокальна» музика*) чи вокальна?

IV. Художньо-творча діяльність.

1. Ігрова діяльність.

— А зараз — увага. Продовжте віршика!

(*Вчитель зачитує початок рядка вірша, а учні його закінчують — невелички підказки вчитель демонструє на слайді*).

Чи затямили усі,

Як записують пісні?

Знають навіть і єноти —

В справій цій потрібно ноти!

Хоч цих нот є тільки сім,

Та їх вистачить усім.

2. Гра «Повтікали ноти».

Вчитель зачитує рядки вірша:

Нотки з пісень повтікали, їх неправильно проспівали.

Треба їх назад привести, пісню гарную завести.

Кожна нотка щось позначає, тому місце своє знає.

Місце кожній ти знайдеш, пісню дзвінко заведеш!

(*Діти по черзі ставлять нотки на нотний стан. Коли діти заповнять нотний стан, вийде мажорний звукоряд — гама до-мажор*).

3. Музикування.

— У нас утворився цілий звукоряд, в якому є сім нот. Назвіть усі разом ці ноти (*повторення інформації з теорії музики*).

Спів звукоряду вгору та вниз, називаючи ноти, склад ма, голосну о, з закритим ротом, нагадуючи учням про правила співу під час музичної діяльності.

4. Вокальна діяльність.

— Співаючи звукоряд, ми не тільки з вами пригадали ноти та як вони звучать, а й розіграли наш голосовий апарат. І тепер сміло можемо вирушати в країну Пісня.

— Послухайте уривок пісні та скажіть, чи відома вам вона.

(*Ілюстрація пісні Н. Май «Кращі друзі на землі»*).

— Кожна пісня чи музичний твір, як і людина, має свій характер і може створити певний настрій — спокійний чи тривожний, сумний чи веселий. Як, на вашу думку, потрібно виконати цю пісню? З яким характером вона має звучати?

Повторення тексту пісні.

Повторення мелодії пісні.

Виконання під музичний супровід.

Художнє виконання пісні.

5. Творча діяльність.

— Діти, у вас на столах є коробочки й тарілочки з крупами (*порожні сірникові коробочки, коробочки від цукерок; одноразові тарілочки невеликого діаметру, наповнені різними крупами*).

— Сьогодні ми будемо виготовляти шумові інструменти — «Коробочки», які створюватимуть ритмічний супровід для нашої пісні.

Засипаємо крупи у коробочки і щільно їх закриваємо.

(*Рух коробочки відповідає четвертній або восьмій ноті*).

— Спробуймо виконати нашу пісню «Кращі друзі на землі», створюючи до неї ритмічний супровід (*вчитель на першому куплеті показує приклад такого виконання*).

5. Фізкультхвилинка.

Виконання пісні Н. Май «Кращі друзі на землі» з музично-ритмічними рухами.

V. Комунікація через мистецтво.

— А зараз — увага! Гра «Визначай настрій». Я буду ілюструвати вам уривки музичних творів, а вам потрібно вибрати смайлик з відповідним настроєм, обгрунтувавши свою відповідь (*уривки вчитель вибирає за власним бажанням*).

VI. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Сьогоднішня подорож підійшла до кінця. Тож пригадаймо, які настрої за допомогою засобів музичної виразності композитори можуть створювати.

— Які елементи музичної мови їм у цьому допомагають?

VII. Підсумок уроку.

Вербальне оцінювання навчальних досягнень учнів із цієї теми.

Дата _____

Клас _____

УРОК 4

Додатковий
матеріал до уроку

Тема. Створюємо настрої засобами мистецтва. Осінній етюд у техніці «по вологому».

Мета. Вчити підбирати кольорову гаму для передавання стану та настрою в природі; ознайомити учнів з жанром краєвиду в живописі на прикладі репродукцій картин відомих художників; розвивати творчі здібності, зорову пам'ять, естетичний смак, уяву, мислення, почуття прекрасного; виховувати любов та бережне ставлення до природи.

Обладнання. Альбоми, прості олівці, гумки, фарби, пензлі, ємності для води, палітра, репродукції картин відомих художників, казкові будиночки, стрічка, ІКТ.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

Учні стають в коло, беруться за руки, говорять одне одному компліменти, побажання.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Бесіда.

- Пригадайте, що таке живопис.
- Що є основним виражальним засобом живопису?
- Які бувають кольори?

2. Гра «Впіймай теплі кольори».

- Яка зараз пора року?
- Ви були в осінньому лісі?
- Пригадайте, якого кольору листя дерев. Я називатиму колір: якщо він теплий, плескайте у долоні, якщо холодний — присідайте.
- Ви чудово впорались із цим завданням.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступна бесіда.

— Сьогодні на уроці ми здійснимо уявну мандрівку до лісу. Сядьте зручно, обіпріться на спинку стільчиків, заплющіть очі та уявіть, що ми прийшли до лісу... Пригріває ще досить тепле сонечко. Повіває легенький вітерець. Під ногами шелестить прив'яла суха травичка. Чути стукіт дятла. З гілки на гілку перескакує білочка. І раптом... (Учні розплющують очі.) Перед нами чудова галявина, а на ній — три казкові будиночки. Завітаємо до них у гості?

(Вчитель на дошці розмістив три паперові будиночки.)

— Хто живе у першому будиночку? (Вчитель стукає у двері будиночка, відчиняє віконце — і учні бачать музиканта.)

— Хто це? (Музикант.)

— Як ви здогадалися? (У нього є сопілка.)

— Відтворити настрої природи можуть і музиканти за допомогою нот і звуків.

Послухайте твір П. Чайковського «Пори року» («Жовтень».)

— Який настрої викликає цей твір?

— Про що ви думали, слухаючи цю музику?

— Ідемо далі в гості? Хто живе в другому будиночку? (Поет.)

— Чому ви так думаєте? (В руках у нього ручка і книжка.)

— Правильно. Поети теж відчувають настрої природи і передають його за допомогою слів та інтонації. Послухайте вірші Галини Федун «Осінь» та «Пізня осінь». (Вірші читають підготовлені учні або вчитель.)

— Який з них має настрої радісний, а який — журливий?

— Чому? Доведіть свою думку рядками вірша.

— Хто мешкає у третій хатинці? (Художник.)

— Як ви його впізнали? (У нього є палітра і пензлик.)

— Картини художника, як і люди, можуть мати свій настрій. Природа теж буває примхливою. Вона миттєво змінюється залежно від освітлення, часу доби, стану погоди.

2. Розповідь учителя.

— Працюючи над пейзажем, художник не копіює природу, а намагається втілити на полотні свої враження, думки і навіть настрої. Роботу над пейзажем живописці часто починають з етюду.

Вправа «Вузлики на пам'ять».

Етюд — це твір образотворчого мистецтва, виконаний, як правило, з натури.

Пейзаж — це зображення на папері чи полотні міських, сільських чи морських краєвидів.

3. Робота з підручником.

— Розгорніть підручник на с.19. Розгляньте малюнки вгорі сторінки. Чим вони схожі? Чим відрізняються?

— Який малюнок викликає веселий настрій?

— Як художник передає журливий настрій природи?

4. Робота в парах.

Аналіз репродукцій картин І. Левітана «Золота осінь», Н. Купріянова «Золота осінь».

— Що зобразив художник на цій картині?

— Яка трава восени?

— Які дерева у зеленому вбранні?

— Якого кольору листя на деревах?

— Яке небо на картині?

— Якого кольору вода в річці?

— Що зобразив художник на передньому плані? А на задньому плані?

— Які кольори переважають на картині: теплі чи холодні?

— Чи можна назвати пізню осінь золотою?

5. Фізкультхвилинка.

Заніміла наша спинка
І затерпли кулачки.
Знов у нас фізкультхвилинка,
Наші любі дітоньки.
Позгинали вправні пальці
В кулачок і з кулачка.
А тепер, немов у танці,
Затанцюєм гопачка.
І ось так поставим руки
До плечей — і розведем,
Колові ми зробим рухи
І на парти покладемо.

6. Повідомлення теми уроку.

— Сьогодні ми намалюємо осінній етюд у техніці «по вологому».

7. Послідовне виконання малюнка вчителем.

- Зволожите аркуш паперу чистою водою за допомогою широкого пензля.
- Розведіть на палітрі синю акварельну фарбу і швидко нанесіть зверху горизонтальною лінією на зволожений папір. Потім фіолетову фарбу, голубу... до середини аркуша.
- Далі нанесіть на аркуш де-не-де зелену фарбу, оранжеву, жовту.
- Змінюючи колір фарби, кожного разу промивайте пензлі. Залишки води відтискайте паперовою серветкою.
- Повністю заповніть аркуш зображенням.

8. Самостійна практична діяльність учнів.

— Спостерігайте за кольорами природи, щоб передати її неповторну красу на своїх малюнках. А малювати ми будемо під музику російського композитора Петра Ілліча Чайковського «Пори року» («Жовтень»).

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

IV. Підсумок уроку.

Виставка, перегляд учнівських робіт.

Підбиття підсумків.

Визначення настрою в кінці уроку.

— У кого настрої веселі, хто чудово впорався із завданням? Підійдіть до усміхненого смайлика.

— Хто вважає, що в нього майже все вдалося, але треба ще постаратися, щоб було краще — підходить до звичайного смайлика.

— А кому треба докласти багато зусиль і ви засмучені? Підійдіть до сумного смайлика.

— Не журіться — у вас ще все попереду! Головне — старайтеся, і у вас все вийде!

УРОК 5

Дата _____

Клас _____

Тема. Мистецтво зачаровує.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Основні поняття: мистецтво, балет, скрипковий ключ.

Обладнання: програвач, музичний інструмент, мультимедійний проектор, ілюстрації до музичних творів та пісні, відеопрезентація до теми уроку.

Мета: *навчальна:* ознайомити учнів з поняттями «балет», «скрипковий ключ»; *розвивальна:* розвивати емоційне ставлення до краси музичних творів, співочі уміння та навички, музичну пам'ять другокласників; *виховна:* формувати у школярів навички аналізу-інтерпретації музичного твору, навички поведінки та постави під час співу, інтерес до творів музичного мистецтва та музикування.

Додатковий матеріал до уроку

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Учні входять до кабінету під мелодію пісні «Зайчення» (сл. і муз. Н. Май).

а) учні прикрашають пелюстками «Першу квітку настрою»;

б) музичне вітання (привітання для уроку музики

https://www.youtube.com/watch?v=xIrzY_rWmMc);

в) гра «Музичний автобус».

— Сьогодні я запрошую вас у подорож до казкового лісу. Ви вже знаєте: для того, щоб наш автобус почав рухатись, треба виконати завдання (*короткі ритмічні вправи*), які я, як водій, вам запропоную.

II. Новий матеріал.

— Діти, погляньте у наше імпровізоване вікно (*слайд презентації*).

— Що і кого ви там побачили?

Вчитель демонструє уривок з відео

(<https://www.youtube.com/watch?v=a-NHA7cyP00>)

— Справді, на озері ми з вами побачили сімейство лебедів. Ці прекрасні, граційні птахи надзвичайно віддані одне одному. Вони дуже люблять оселятися на озерах України. Так, гостюючи в Україні, композитор Петро Ілліч Чайковський (*ілюстрація портрета композитора*) якось побачив білих лебедів на озері й під цим враженням створив балетну виставу «Лебедине озеро».

— Балетна вистава — це вид сценічного мистецтва, танцювальна театральна вистава, у якій музика поряд з танцем відіграє важливу роль у розвитку сюжету і створенні відповідного настрою.

— Отже, тема сьогоднішнього уроку — «Мистецтво зачаровує».

— Ми з вами розпочали мандрівку чарівним лісом, тож спробуймо уявити собі таку картину. На березі озера танцюють лебеді. Це маленькі дівчатка, котрих зачарував злий чаклун. Удень вони лебеді, а вночі їм повертається людська подоба.

III. Сприймання та інтерпретація мистецтва.

— Послухайте та подивіться «Танець маленьких лебедів» із балету Петра Чайковського «Лебедине озеро».

— Слухаючи музику, яка зачаровує нас своєю мелодикою, чи можна уявити граційний танець лебедів?

— Який настрій створюють чарівні звуки цієї музики?

(https://www.youtube.com/watch?v=rDdcw_p3eJg)

IV. Художньо-творча діяльність.

1. Фізкультхвилинка.

— Погляньте, будь ласка, які ще пташки плавають у казковому лісі на ставку. (<https://www.youtube.com/watch?v=-wST6zlrZaA>)

— Спробуймо за допомогою мистецтва танцю відтворити образи маленьких каченят. Отже, танок маленьких каченят!

(<https://www.youtube.com/watch?v=xKHk83UkLZs>)

2. Творча діяльність.

— А зараз — увага! Гра «Створи казкового героя!»

— Спробуймо зараз за допомогою різних видів мистецтв (*література, музика, танець, живопис*) створити казкового персонажа, який живе у нашому лісі. Для цього ми об'єднаємось у чотири групи, кожна з яких працюватиме над своїм образом.

— *Перша група* — література (*словесний портрет*).

— *Друга група* — танець (*змалювати свого персонажа за допомогою танцювальних рухів*).

— *Третя група* — живопис (*спільно намалювати казкового героя*).

— *Четверта група* — музика (*проаналізувати, якими засобами музичної виразності можна відтворити вашого персонажа*).

3. Ігрова діяльність.

— Ми з вами опинились на галявині чудес. Тут існують певні правила. Для того, щоб ми могли вирушити далі, потрібно відгадати чарівне словосполучення — більше того, сказати, що воно означає (*використання правил гри «Поле чудес» у створенні словосполучення «НОТНИЙ СТАН»*).

4. Музикування.

— Подивіться, до нас прийшло повідомлення (*у вигляді СМС-повідомлення на слайді з 'являється загадка*):

«Ви зможете переступити кордон чарівної галявини пані Зозулі, якщо відгадаєте загадку в підручнику на с.20».

На слайді з'являється наступне повідомлення:

«Прохід дозволено! Запрошуємо вас на галявину пані Зозулі».

— Діти, погляньте на дошку. Що ви бачите?

(*На дошці — вправа з підручника на с.21*).

— Проаналізуємо цю вправу:

- ✓ Ця вправа ритмічна чи мелодична?
- ✓ На чому написано ноти?
- ✓ Назвіть ноти.
- ✓ Відтворення вправи.

5. Вокальна діяльність.

— Погляньте, а хто ще нам зустрівся?

(*Зображення зайченяти*).

— Я знаю дуже гарну пісеньку про зайченя, її написала композиторка Наталія Май. Послухайте уважно пісню і скажіть, про що в ній розповідалося і який характер твору.

Ілюстрація пісні.

Аналіз та характеристика пісні.

Розучування словесного тексту.

Розучування мелодичної лінії пісні.

V. Комунікація через мистецтво.

— Наступна зупинка — «Чарівне сонечко». Спробуймо для нашого казкового лісу створити казкове сонечко. Для цього я пропоную вам, вмочивши пальчика у ваш улюблений колір фарби, створити промінчик для сонечка.

Учні створюють сонечко. Обов'язково для цієї вправи забезпечити їх вологими серветками.

VI. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— А зараз — увага! Музична вікторина! Я вмикатиму вам уривки музичних творів, які ми вже слухали, а ви казатимете, що це за твір і хто його автор.

1. М. Степаненко «Дражнилка».

2. П. Чайковський «Танець маленьких лебедів».

3. Е. Гріг «Ранок».

4. М. Степаненко «Скривдили».

5. А. Вівальді «Осінь» з циклу «Пори року».

6. М. Лисенко «Враження від радісного дня».

Під час проведення вікторини вчитель робить невеличкі підказки на слайді у вигляді ілюстрацій до твору.

VII. Підсумок уроку.

Створення повторної квітки емоцій, аналіз змін. Вербальне оцінювання навчальних досягнень учнів із цієї теми.

Дата _____
Клас _____

УРОК 5

Тема. Мистецтво зачаровує. Малювання казкового будиночка.

Мета. Закріплювати знання учнів про графіку як один з видів образотворчого мистецтва; ознайомити з виразними засобами графіки; вчити використовувати лінії для створення графічних образів; навчати учнів рівномірно заповнювати площину аркуша; розвивати образне мислення, уяву, фантазію; виховувати любов до мистецтва та рідного краю.

Обладнання. Альбоми, прості олівці, гумки, фломастери, ручки з чорною пасетою, репродукції картин С. Ботічеллі, В. ван Гога, Тиціана, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, ІКТ.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

Дзвоник весело лунає,
На урок всіх закликає.
Пензлі, гумки, олівці —
Всі готові? Молодці!

II. Актуалізація опорних знань.

— Діти, ви любите казки? А багато їх знаєте?
— Сьогодні я розкажу вам ще одну казку про предмет, що лежить у вас в пеналі, бо він чудовий помічник Оленці, Іванкові, Тетянці, Петрусику і Галинці. І всім-всім діткам потрібний... Здогадались, що це? (*Олівець.*)

— В одному простому Олівці жили собі дві сестриці Лінії — одна тонка, ледь помітна, а інша товста й чітка, а також братик Штрих і зовсім маленька сестриця Крапка. І хоч жили вони однією сім'єю, та всі були різні, і, ясна річ, призначення мали не однакове. Проте вони цього не знали, а тому з'явилися з Олівця, коли їм заманеться. Виходила велика плутанина. Олівець був дуже засмучений, та, на щастя, зустрів Гумку. Розповів їй про свою біду, а Гумка й каже: «Я тобі допоможу. Тільки-но з'явиться не та лінія, я її одразу ж витру». Почули цю розмову сестрички Лінії, Штрих і Крапка, злякалися Гумки та й перестали вискакувати з Олівця, коли їм заманеться, почали дотримуватися черги. Так Гумка допомогла Олівцю привчити Лінії, Крапку та Штриха до порядку.

— То хто живе в Олівці? (*Лінії, крапки, штрихи.*)
— Пригадайте, як називається художник, який створює свої картини за допомогою ліній, штрихів, крапок. (*Художник-графік.*)
— Правильно.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Сприймання творів мистецтва. (*С. Ботічеллі, В. ван Гог, Тиціан, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело — слайди 1-5.*)

— У кожного художника є власне захоплення: хтось любить малювати природу, а хтось — предмети, що його оточують; одні зображують тварин, інші — людей. Ви навіть не здогадуєтесь, які малюнки можна створювати за допомогою ліній, крапок, штрихів. Придивіться, які лінії різні: прямі, ламані, хвилясті, тонкі й товсті, довгі, короткі й дуже короткі. І здається, що одні з них — гострі, колючі, другі — м'які та ласкаві, треті — схвильовані або спокійні... Дехто вважає, що олівець — це малоцікавий художній матеріал, але і цим «скромним» інструментом художникам вдалося створити трепетну і живу картину світу. Погляньте, як вдало використали художники особливості ліній у своїх роботах. Якого співучого, музичного характеру набули вони в малюнках художника Сандро Ботічеллі й наскільки гострі у творах Вінсента ван Гога, легкі у Тиціана, насичені, живі у Леонардо да Вінчі, Мікеланджело.

2. Робота з підручником.

— Розгорніть підручник на с. 22. Розгляньте, які малюнки можна створити за допомогою різних видів ліній. Пригадайте, як називаються лінії, зображені під малюнками. (*Прямі, хвилясті, ламані.*)

- У художників-графіків є помічники. З простим олівцем ви вже знайомі.
- Які ще олівці ви знаєте? (*Кольорові.*)
- А також художник-графік може малювати фломастерами, маркерами, ручками, крейдою, вуглем, пастеллю (м'які кольорові олівці).

(Вчитель демонструє невідомі матеріали.)

— Найбільш звичними для нас є графічні малюнки, які виконані чорним на білому фоні або білим на чорному. Розгляньте їх на с. 23 у підручнику.

— Проте засобом виразності графіки може бути і колір. Якщо намалювати малюнок кольоровими олівцями чи пастеллю, то кольорів на ньому буде не менше, ніж на живописній картині. Розгляньте ілюстрації до казки «Царівна-жаба» і скажіть, яка з них намальована фарбами, а яка — олівцями.

3. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Послухайте загадки і відгадайте їх.

- Ця будівля є повсюди,
В ній живуть хороші люди. (*Будинок.*)
- Живуть в ньому люди на різних висотах,
Зранку виходять і йдуть на роботу. (*Будинок.*)

— Сьогодні ми з вами мешкаємо у красивих, зручних будинках. А наші предки жили у холодних і темних печерах. Минуло багато часу, поки людина навчилася зводити будівлі.

— Отже, сьогодні на уроці ми будемо малювати казковий будиночок.

— Але, перш ніж стати художниками-графіками, трохи потренуємось.

3. Навчальні вправи.

(На окремому аркуші учні малюють фломастерами або олівцями.)

- Намалюйте, як злітає ракета вгору. (*Лінія знизу догори.*)
- Як парашутист опускається на землю? (*Лінія зверху вниз.*)
- Як летить стріла Івана-Царевича? (*Лінія зліва направо.*)
- Як хвилюється море? (*Хвилясті лінії.*)
- Як можна зобразити луску риби? (*Ламані лінії.*)
- Якими лініями намалювати вовну вівці? (*Спіраль.*)
- Як зобразити хвою ялинки? (*Ламана лінія.*)
- Намалюйте сліди дощика на асфальті. (*Крапки.*)

4. Фізкультхвилинка.

5. Самостійна практична діяльність учнів.

(Учитель ділить клас на групи за кольором фішок, що на партах. Кожна група створює композицію різними матеріалами: фломастерами, кольоровими олівцями, вуглем, фарбою, кольоровими ручками, маркерами, пастеллю.)

— Пригадайте, з яких частин складається будинок. (*Стіни, дах, вікна, двері.*)

— Уявіть, що ви художник-графік. Намалюйте казковий будиночок і прикрасьте його різними лініями.

IV. Підсумок уроку.

Виставка та перегляд учнівських робіт.

— Які роботи вам сподобалися найбільше?

— Якими матеріалами вони виконані?

Підбиття підсумків.

— Якими іншими матеріалами ви сьогодні малювали?

— Як називають художників, що їх використовують?

— Яких художників ви запам'ятали?